

KÖNYV- ÉS FOLYÓIRATSZEMLE

1. Bibliografia.

Bibliografia tezelor dela Facultatea de Medicină și Farmacie din Cluj. Cluj, 1936. VI+2+102+2 l.

A helybeli egyetem orvosi kara a közel multban szerkesztette meg és adta ki az 1923. és 1936. közt készített doktori értekezések jegyzékét. A jegyzéket *Bologa Valér* és *Dima M. Lia* több munkatársal együtt szerkesztette. Első részében a 10 év alatt készített ezer dolgozat könyvészeti adatait találjuk; a szerzők névsorát, a tanárok nevét, a hozzájuk beadott dolgozatok számát és végül a tárgymutatót is magában foglalja e hasznos és értékes kiadvány.

Márton Gyula.

2. Böleselet.

BÁRÓ BRANDENSTEIN BÉLA: *Az ember a mindenségben. Első kötet. I. Az emberi test. II. Az emberi kultúra.* Magyar Tudományos Akadémia kiadása, 1936. 692 l.

Könyvében a szerző az újabb filozófia problémájával, az emberrel, foglalkozik többoldalú, encyclopedikus megvilágításban. Azzal, hogy vizsgálódási körében széles területet hagy a természettudományos, biológiai antropológiának is, a bölcséleti antropológia tudományos fejlődését új irányba állítja be. Elméletek vezetnek be a könyvet, majd a kultúrában, társadalomban, technikában, gazdasági életben, jogban, erkölcsben, játékban, sportban, tudományban, művészetben, nyelvben és mítoszban megjelenik az ember a maga természetadta sokoldalúságával, mely tulajdonképpen a mű hasonló szerkesztetének is egyben elhatározója volt. Így az emberre vonatkozó tudományok kutatásait és eredményeit is megtaláljuk a munkában: a biológiai, testi ember mellett a biográfiai, lelki embert is. S mindamelllett, hogy az egyes túlságosan ismeretterjesztő és didaktikus fejezetek csök-

kentik a filozófiai értéket, egyrészt ismert filozófiai gondolatok, másrészt egészen új és eredeti meglátások gazdag illusztrációival találkozunk. Ilyen új gondolat pl. a természetfelettinek a természettel szemben való hangsúlyozása. Meglátásai a mű céljának természetéből — az embernek a mindenségbe való beállításából — folynak, s ezért átfogóak. Minden részletből egységes szemléletű és rendszeresen megrajzolódó emberkép bontakozik ki. Érdeklődéssel várjuk a munka kiegészítő részét, a második kötetet.

I. E.

JABLONSKY ALBIN: *Az ifjúság jellemének fejlődését irányító lelki momentumokról.* (M. Psychologiai Szemle, 1935. évf. 122—136. l.)

Az emberiség a háborús időkben a tekintély és felsőbbtség tiszteletétől alaposan elszokott. A kommunista elvek követői aláássák a hazaszeretetet és nem kímélik a vallást, a szülők iránti tiszteletet s a fegyelmezettségen alapuló társadalmi rendet sem. A rossz példa s az emberiség lelki egyensúlyának felborulása természetesen az ifjúság jellemének kialakulását, fegyelmeinek nevelési eredményeit is alaposan megrongálja. Ezért a mai nevelésnek legfőbb feladata, hogy új utakat mutasson a mai megnehezült életben az ifjúságnak. A dolgozat egyik érdeme, hogy szakszerűen vizsgálva azokat a lelki jelenségeket, melyek a jellemfejlődésre irányítólag hatnak, tételről tételre kimutatja, hogy a jellem fejlődése elsősorban a nemzedékeken át leszűrődött lelki sajátságoktól, a konstitúciótól függ, melynek alapjai a külvilág behatásaira kiválthatók, befolyásolhatók, de lényegükben meg nem változtathatók. Az adott lelki alkat a vágygal, lendülettel, de tapasztalat nélkül életnek induló ifjúbán rá van utalva a komoly, példaadó felnőttek tapasztalatára. A nevelés másik feladata a tiszta meglátást oda fejleszteni, hogy az ifjú

minden életkörülmény közül azokat válassza ki, amelyek *magasabbrendű* lelki-ségére a legelőnyösebb hatást teszik. A gazdasági összeomlás, szociális igazságtalanságok, nemzetiiségi megalázás, bolsevista mételny közepette rendkívül fontos a szülőföld, család és nemzeti kultúra eszményeinek *önkéntes vágyakozás* alapján való tisztelete. Az ifjú *önkritikája* még akkor is sikerre vezet, hogyha eredetileg beteges lelki alkatú volt, s ebből a szempontból kiemeli a szerző a már gyermekkorban felismerhető lélekbetegség idejekorán való gyógyításának lehetőségét: a különleges gyógypedagógiát. A jellem fejlődését belső és külvilági tényezők szabályozzák és elsősorban a *környezet*, majd a *társadalom* (szociális és erkölcsi törvényeivel), végül a *nevelés jön számításba*. A szerzőnek az ifjúság jellemképzése tekintetében levont következtetéseivel minden nevelő teljesen egyetérthet.

G. P.

ZOLTÁN VEREMUND: *Pascál valláskarakterológiai képe*. (Magyar Psychologiai Szemle, 1935. 86—103. l.)

A dolgozat abból indul ki, hogy az újkor kezdete a felvilágosodás kora s a XVII. század legjellemzőbb szellemi vonása az *alanyiség*. A világnézetnek röghöz tapadó alanyisága küzd ekkor a jansenizmussal, másrészt a vallásos katolikus felfogással. A század elejének rövid életű, alig 39 éves korában kimult polihisztor, Pascal Blaise, élete visszatükrözi századának vajadásait. Bölseleti tapogatódzások, a természettudós fölényeskedése, valamint a természetnél fogva keresztény lelkének ösztönös valóságossága vív küzdelmet Pascalban, olykor kétségbeesésig fokozott szenvedélyességgel. A dolgozat arra céloz, hogy a világ első (újkori) akadémiajának, a párizsi Institut de France-nak, létrejötte még Richelieu előtt, a Pascal atyja házában megfordult tudósoknak köszönhető, akik körében az ifjú Blaise 16 éves korában új matematikai és mértani felfedezéseit mutatta be, 26 évvel a vállán a légnyomás törvényeit fedezi fel, végét

vetve a régiek nagy tévedéseinek. Pascal abban a korban, mikor mások alig ébrednek öntudatra, már ura a természeti és bölseleti tudományoknak s hiúságukról meggyőződve a *vallásra* irányította gondolatait, de gondja volt a halhatatlan francia nyelvre is, melyet haláláig egyre csiszolt és *Racine, Voltaire nyelvének ő adta meg végleges vonásait*. A szerző Pascal egyéniségét, alaptermészetét és 12 éves korától kezdve gyors egymásutánban jött felfedezéseit külön fejezetben tárgyalja, azután eszmei és vallásos lelkisége összetevőit vizsgálva, végül legnagyobb élményeivel: mély imádság-élete jelenségeivel foglalkozik. A francia stoikusok (Descartes, Corneille) beképzelt egocentrizmusát pompásan állítja szembe Pascal *Gondolatai*-val, melyekben Montaigne kételkedésével vívott harcai is kifejezésre jutnak. E kor politikai és vallási küzdelmei összefüggnek a keresztény humanizmussal és misztikával. Ez a humanizmus a pogány elemeket vallásos értelemmel telítette meg, s a *misztika Szalézi Sz. Ferencnek és Bosuet-nek* volt *ösztönzője*: hogy az antropocentrikus világnézettel szemben a teocentrikus érvényesült. Pascal 21 éves korában vonul kolostorba, addig büszkének minősített szellemét aláza tanítja s azzal a fejjel, amely a kúpszeletek, számsorok, légnyomás stb. törvényeit fedezte föl, most a kolostori falusi iskolának ír tankönyvet. A szentírást kitűnően ismerte, munkáiban sokszor idézi az Irást; a csodákkal, az egyház és pápa iránti engedelmisséggel s a lélek három irányú küzdelmével gyakran foglalkozik; ugyanis a lélekért három hatalom küzd: az ösztönző *Kegyelem*, a *szív keménysége* és a *környezet*. „Egyaránt képtelenek vagyunk, hogy egyrészt *ne tudjunk* valamit, de másrészt arra is, hogy *biztosan* tudjunk valamit.” Mély vallásossága, imádságba révülő törekény teste hasonlít a nagy Prohászka valiomásaihoz. Mindkettőnél az imádkozás meg-rázó élmény s Isten túlaradó szeretetének kifejezésére képtelen másként, mint dadogó szavakkal, vagy misztikus jelzőhalmazással.

G. P.